

סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על-יסודיים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ו, מועד ב, 2016
מספר השאלון: 29281
נספחים: נספח לשאלה 7 (תמונות)
נספח לשאלה 8 (תמונות)

היסטוריה דתי

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(10x4)	—	40 נקודות
פרק שני	—	(15x1)	—	15 נקודות
פרק שלישי	—	(11x1) + (12x2)	—	35 נקודות
פרק רביעי	—	(10x1)	—	10 נקודות
סה"כ	—		—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: הבא בתשובותיך עובדות, ואל תסתפק בהערכות כלליות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

השאלות

פרק ראשון (40 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 1-6 (לכל שאלה – 10 נקודות).

1. ההשכלה היהודית באה לידי ביטוי בצורות שונות במקומות שונים.
הצג מאפיין ייחודי אחד לתנועת ההשכלה בשניים מן המקומות האלה: מערב אירופה, מזרח אירופה, ארצות האסלאם ותימן.
הסבר מה גרם להיווצרות של המאפיין הייחודי באחד מן המקומות שבחרת.
2. בעקבות השינויים שחלו במהלך המאה ה־19 והמאה ה־20, התלבטו היהודים בשאלה אם אפשר לשלב בין עולמם הדתי לבין המודרנה.
לפניך רשימה של תנועות ומסגרות שהתקיימו בתקופה זו בחברה היהודית:
התנועה הרפורמית, התנועה הקונסרבטיבית, האורתודוקסיה, הנאו־אורתודוקסיה, החסידות, ישיבות ליטא, רבני הקהילות בארצות האסלאם.
בחר באחת מן התנועות או המסגרות שברשימה, **והסבר** את המענה שלה על שאלת שילוב הדת עם המודרנה.
הצג דוגמה אחת שממחישה את המענה הזה.
3. **הצג** קושי אחד שהיה ליהודים דתיים להצטרף לתנועה הציונית.
הסבר מדוע חשבו המקימים של תנועת המזרחי, שבכל זאת חשוב להצטרף לתנועה הציונית.
4. **הצג** שתי קבוצות אנ אנשים שהתנגדו לתנועה הציונית, **והסבר** מדוע כל אחת מן הקבוצות או האנשים האלה התנגדו לתנועה הציונית.
5. מדיניות בריטניה בסוף שנות השלושים מבטאת נסיגה ניכרת מן ההתחייבויות שלה כלפי העם היהודי בהצהרת בלפור.
הצג דוגמה אחת לכך מן הספר הלבן השלישי (1939), **והסבר** כיצד בדוגמה זו באה לידי ביטוי נסיגה מן ההתחייבות בהצהרת בלפור.
הסבר שני גורמים לנסיגה זו.
6. **הסבר** מדוע עמד היישוב היהודי בפני דילמה ביחסו לבריטים בראשית מלחמת העולם השנייה.
הצג פעולה אחת של שיתוף פעולה בין אנשי היישוב לבין הבריטים, ופעולה אחת של מאבק בבריטים, שנקטו אנשי היישוב בתקופת מלחמת העולם השנייה.

פרק שני (15 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-8.

7. בנספח לשאלה 7 מוצגות שתי תמונות מתקופת המהפכה התעשייתית. התבונן בהן וענה על שני הסעיפים א-ב.
- א. **הצג** השפעה חיובית אחת והשפעה שלילית אחת של המהפכה התעשייתית, כפי שהן באות לידי ביטוי בתמונות.
- בסס את תשובתך על רכיב אחד מכל אחת מן התמונות. (סך הכול – שני רכיבים).
- ב. **הצג** שתי השפעות נוספות שהיו למיכון ולתיעוש על החברה, על פי מה שלמדת.
8. בנספח לשאלה 8 מוצגות שתי תמונות. באחת מהן נראים עולים מתקופת העלייה הראשונה ובאחרת – עולים מן העלייה השנייה. התבונן בתמונות וענה על שני הסעיפים א-ב.
- א. **ציין** שני הבדלים בין העולים בעלייה הראשונה ובין העולים בעלייה השנייה, כפי שהם נראים בתמונות. בתשובתך התבסס על רכיב אחד לפחות מכל אחת מן התמונות. בחר באחד מן ההבדלים שציינת, והסבר את הקשר שלו לאידאולוגיה של העולים בעלייה השנייה.
- ב. על פי מה שלמדת, **הצג** את הרעיון המשותף לשתיהן העליות.

המשך בעמוד 4 ◀

פרק שלישי

חלק ראשון (11 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 9-10.

9. בשנות ה־30 פעל המשטר הנאצי לבודד את היהודים מהחברה הגרמנית. **הצג שני** חוקים שנחקקו בתקופה זו **או שתי** פעולות שהמשטר הנאצי ביצע בתקופה זו, **והסבר** מה היה המניע של המשטר הנאצי **בכל אחד** מן החוקים או הפעולות שהצגת.

10. שניים מן השלבים של הפתרון הסופי היו:

— הרצח בבורות הירי

— מצעדי המוות

בחר ב**אחד** מן השלבים, **הצג** אותו, **והסבר** כיצד הושפע שלב זה בפתרון הסופי ממצבה של גרמניה במלחמת העולם השנייה.

חלק שני (24 נקודות)

לפניך קטע מקור העוסק בעמידה של היישוב היהודי בארץ־ישראל במהלך מלחמת העצמאות. קרא אותו, וענה על **שתיים** מן השאלות 11-13.

עוד לפני עצרת האומות המאוחדות מה־29/11/47 ופרוץ מלחמת העצמאות, העריך דוד בן־גוריון כי היישוב היהודי ייאלץ להתמודד צבאית הן עם ערביי ארץ־ישראל הן עם הצבאות הסדירים של מדינות ערב השכנות. בן־גוריון אמר: "כיום מצויים אנו בעיצומו של מאבק נגד בריטניה. כשיעזבו הבריטים את הארץ לא נקבל מדינת יהודים עצמאית בארץ־ישראל על מגש של כסף. מיד תבוא פלישה של צבאות ערב הסדירים, הסובבים אותנו. נצטרך להתמודד עמם בלי הבריטים. יש לחשוש שהבריטים, לאחר שיפנו את הארץ, יעדיפו להושיט ידם לערבים על פני סיוע ליהודים".

לפיכך, נדרש היישוב היהודי להיערכות צבאית אחרת כדי שיוכל לבלום את הצבאות הפולשים הסדירים, לא עוד לוחמה בשיטות "גְרִיָּלָה" [קבוצות קטנות של לוחמים שמטרתם להתיש את האויב] אלא באמצעות כוחות צבאיים סדירים שיבלמו את הפלישה ויבטיחו ליישוב היהודי שטח נרחב כדי לממש בו את עצמאותו.

(שים לב: המשך הקטע והשאלות בעמוד הבא.)

על כן, במהלך המחצית הראשונה של שנת 1948 ובעיצומה של הלחימה, עבר ארגון "ההגנה" תהליך של ארגון מחדש שהיה בחזקת מהפכה, כאשר הפך את אנשיו מלוחמי "גרילה" לחיילים הנמנים על שורותיו של כוח סדיר, אשר קיבל תוקף רשמי ב-1 ביוני 1948 עם הקמתו של "צבא ההגנה לישראל".

[...] מלחמת העצמאות תמה בהישגים צבאיים ומדיניים גדולים לזכות צה"ל, היישוב היהודי ומדינת ישראל. בהקשר זה אפשר לומר שעל פי רוב, תוצאותיה של המלחמה מעידות על הפוטנציאל שהיה גלום (כלול) בכוחות בראשיתה. אך העוצמה, שהפגינו המפעל הציוני והיישוב היהודי בארץ-ישראל, הייתה הפתעה גדולה גם לאויב הערבי, גם לבריטים ולעולם כולו, וגם ליישוב היהודי עצמו ולמנהיגיו.

(מעובד על פי מ' פעיל, **עצמאות: תש"ח-תש"ט**, משרד הביטחון, 1990, עמ' 24-26)

ענה על שתיים מן השאלות 11-13.

11. על פי הקטע, הצג את ההערכה של דוד בן-גוריון לפני פרוץ מלחמת העצמאות.

על פי מה שלמדת, הסבר כיצד השפיעה הערכה זו על ההחלטה להכריז על הקמת המדינה
בה' באייר תש"ח.

הצג שיקול נוסף שהובא בעד הקמת המדינה במועד זה.

12. על פי הקטע, הסבר את השינוי שהיה על היישוב היהודי לעשות בהיערכות הכוחות שלו בלחימה
באויב.

על פי מה שלמדת, הצג מחלוקת אחת שליוותה את השינוי בהיערכות הצבאית של היישוב.

13. על פי הקטע, הצג את הטענה של הכותב לגבי תוצאות המלחמה.

על פי מה שלמדת, הצג שניים מן המבצעים או המהלכים ששינו את מאזן הכוחות, ושהביאו
לניצחונה של מדינת ישראל במלחמת העצמאות.

פרק רביעי (10 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 14-15.

14. לפניך רשימה של שלושה אישים שלמדת עליהם: משה מנדלסון, קרל מרקס, בנימין זאב הרצל.

כל אחד מן האישים האלה בחר את דרכו הייחודית ועיצב את השקפתו תוך כדי התמודדות עם המציאות של זמנו.

— **בחר באחד** מן האישים האלה. **הסבר** מדוע בחרת דווקא בו, ומה הייתה המציאות שעמה הוא התמודד.

— **הדגם** באמצעות פעולה אחת של האיש שבחרת את דרך ההתמודדות שלו עם מציאות זמנו.

— **ציין** ערך אחד שאתה לומד מדרכו או מפועלו של האיש שבחרת.

הסבר כיצד ערך זה בא לידי ביטוי בפועלו של איש זה.

15. בתקופת המנדט הבריטי עלו לא פעם הצעות ל"תכנית חלוקה".

אחת מהן הייתה זו שהוצעה בשנת 1937 על ידי ועדת פיל.

— **הצג** את תכנית החלוקה שהוצעה על ידי ועדת פיל.

— **ציין** את שמו של איש ציבור או של גוף (קבוצה / ארגון) שתמך בהצעת החלוקה שבחרת,

ואת שמו של איש ציבור או של גוף שהתנגד להצעה זו.

— לו היית יכול לחזור אחורה בזמן, עם איזו עמדה (בעד או נגד תכנית החלוקה) היית מזדהה?

הסבר מדוע. בתשובתך הבא שני נימוקים להצדקת עמדתך.

בהצלחה!